

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема „Логопедична терапия на прозодичните нарушения при деца с церебрална парализа”

за присъждане на образователната и научната степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Специална педагогика – логопедия

Докторант: **Василики Димитриос Хадзияннакиду**

Рецензент: **доц. дпн Цветанка Луканова Ценова**

Оценката на дисертационния труд и постиженията на докторанта представям в няколко направления.

I. ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

Василики Димитриос Хадзияннакиду е родена на 22. 04. 1973 г. в гр. Козани, Гърция.. През 1997 г. завършва в СУ специалност Специална педагогика с квалификация по Логопедия и втора специалност Слухово-речева рехабилитация. През 1998 г. придобива в СУ и магистърска степен по Логопедия със специализация по Комуникативни нарушения на развитието.

Професионалното развитие на докторантката е изцяло свързано с логопедията. Тя упражнява професията от завършването на образованието си до момента. През целия си трудов път проявява стремеж към професионално развитие и усъвършенстване. Доказателство за това е присъствието ѝ на множество обучителни семинари в България и в Гърция, участието ѝ в четири конгреса и ред симпозиуми и научни срещи, посветени на логопедичната проблематика. Тези изяви са удостоверени с 35 сертификата на български, гръцки и английски език. Докторантката участва активно в живота на гръцката и международната логопедична общност и проявява интерес към всички новости в логопедичната теория и практика.

През 2007 г. Василики Хадзияннакиду е зачислена на задочна докторантура в СУ „Св. Кл. Охридски” (заповед № РД 20-570/23. 03. 2007 г.),

която по-късно е трансформирана в редовна докторантура (заповед № РД 20- 1519/20. 12. 2007 г.). За научен ръководител е определен доц. д-р Ивайло Петков Петров. Докторантурата е удължена по уважителни причини през 2010 г. (заповед № РД 20-673/23. 04. 2010 г.). В периода на обучение-то си докторантката е положила успешно изпитите си по специалността и по чужд език. Отчислена е с право на защита през 2011 г. (заповед № РД 20-652/12. 04. 2011 г.) и след това е преминала през вътрешна защита пред първичното научно звено. То препоръчва корекции и усъвършенстване на дисертационния труд, поради което след преработване той е повторно обсъден през 2012 г. Трудът е дискутиран и подкрепен с положителни становища. Предложено е научно жури (одобрено със заповед 38-328 от 09. 07. 2012 г.) и дисертационният труд е насочен към защита.

II. ЗАКОНОВИ ОСНОВАНИЯ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ЗАЩИТАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

За защитата на докторантката са представени:

1. Четири броя дисертации, пет броя автореферати.
2. Дипломи за завършени висше образование.
3. Автобиография.
4. Три публикации по темата на дисертацията, от които една в списание „Специална педагогика” и две в гръцки специализирани електронни издания.
5. Други документи: заповеди за зачисляване и отчисляване, протоколи от положени изпити, други заповеди и протоколи, становище от предварителното обсъждане на труда.

Защитата на дисертационния труд на докторантката Катерина Щерева за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по научно направление 1. 2. Педагогика (Специална педагогика – Логопедия) към ФНПП на Софийски университет „Св. Климент Охридски” се провежда при спазване на всички клаузи от ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение. Това дава право на Научното жури да изслуша и оцени кандидатката за придобиване на образователно-научна степен „доктор” в съответствие с чл. 30 от ЗРАСРБ и чл. 26 от Правилника за прилагане на закона.

III. СЪДЪРЖАНИЕ И КАЧЕСТВА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е посветен на важни и актуални проблеми в речевото развитие на децата с церебрална парализа и дизартрия, от които зависи личностният, училищният и социалният им просперитет. Написан е в обем от 285 страници плюс 80 страници приложения и е разработен на базата на 83 литературни източника, обхващащи разнообразни сфери на познанието, от които 30 на кирилица, 12 на латиница и 11 на гръцки език. Структуриран е в четири части, като първите две са теоретични, следващите две – експериментални.

В увода е защитена необходимостта от подобни трудове, посочени са обектът, предметът, хипотезата и задачите на изследването. Много подробно са представени научно-методологичните му основи. В теоретичната част намираме аналитичен преглед на широка научна проблематика, фокусирана главно върху церебралната парализа и дизартрията на развитието. Отделено е голямо внимание на причините и формите на ДЦП с известен уклон към медицинската литература. Добре са разкрити психолого-педагогическите и логопедичните аспекти в проявите на синдрома. Засегнати са и въпроси около същността на прозодиката и нейните компоненти. Докторантката показва високи теоретични познания, умения за анализ, интерпретация и цитиране на научна литература, компетентност в ред хуманитарни научни области, в които се изучават проявите на ДЦП и дизартрията на развитието.

Изследването представлява триетапен процес на събиране на доказателствен материал: констатиращ експеримент, с който се регистрират нарушенията на речта на 42 деца с разнообразни моторно-двигателни дефицити; обучаващ (формиращ) експеримент, който съдържа множество корекционно-терапевтични въздействия над прозодиката при половината от децата, съставляващи експерименталната група, в опозиция на контролната група, съставена от другата половина деца, при които такива въздействия не се прилагат; контролен експеримент, с който се отчитат резултатите от въздействията. Към всеки етап на изследването са формулирани специфични хипотези, цели, задачи. Съставена е и е използвана богатата система от методи за изследване и за терапия на прозодичните нарушения и в частност на компонентите на интонацията - гласовата мелодика, логическото ударение, ритъма и темпото на речта. При прилагането на изследователската технология е използван добре подбран, подходящ за предучилищната възраст стимулен материал. Процедурите на изследването са адекватно описани със съответстващите им инструкции, оценъчна система и критерии за оценка.

Анализът на резултатите е представен количествено и качествено. Данните са систематизирани в 28 таблици и са онагледени графично в 17 графики и 18 диаграми. Детайлно е описана работата на изследващия в рамките на формиращия експеримент, основана на ред принципи на дидактиката, специалната педагогика и психологията. Логопедичните въздействия са съобразени с формата на ДЦП и се упражняват диференцирано, което е много положителен факт, разкриващ патогенетичен подход. У децата се формират навици за адекватно възприемане и възпроизвеждане на компонентите на прозодиката с постепенно усложняващ се материал, като се използват множество методи и техники, визуализация, игри, аудиозаписи, материализация, драматизация и пр. С последната част на експерименталната работа се установява развитие на интонацията във всичките ѝ компоненти. Това се доказва чрез приложените надеждни методи за статистическа обработка и анализ. Те убедително показват, че обучителният експеримент, който е сърцевината на разработката, има статистически значими измерения и резултатите се отнасят до цялата изследвана популация. Към всяка глава са формулирани изводи, адекватни на получените резултати, които придават логическа завършеност на изследването.

IV. ПРИНОСИ ОТ НАУЧНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

Дисертационният труд на Василики Хадзияннакиду представлява разработка, чиято стойност се простира в две основни направления:

1. Проучена е прозодиката на деца с ДЦП и дизартрия – рядко разработвана област, в която се крият множество неизяснени факти с отражение върху комплексната корекционна терапия при дизартрията на развитието.

2. В центъра е поставена логопедичната терапия. Основното в дисертацията е доказването на нейния ефект – нещо рядко срещано и трудно постижимо, с което докторантката като цяло се е справила. Приемам тази насока на труда като опит за очертаване в логопедията на практики, базирани на доказателства за ефективност. Такива са възприети в понапрадналите страни в качеството им на важни инструменти за логопедичен мениджмънт, докато на нашата географска ширина тази изследователска сфера е в самото си начало.

Приносите от дисертационния труд се представят в няколко пункта:

1. Разработката систематизира и обобщава значителна част от съвременната теория на дизартрията на развитието.

2. Комплексът от методи, процедури и стимулни материали, използвани в обучаващия експеримент, могат да се доразвият и да придобият формат на ръководство с пряка приложимост в логопедичната практика.

3. Изследването очертава възможности за диференциран логопедичен подход при работата с дизартрия на развитието, съобразен с разнородните патогенетични механизми на синдрома.

V. ЗАБЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ

1. Теоретичната част би била по-съвършена, ако в нея присъстваше повече информация от областта на лингвистиката, конкретно от фонетиката, и ако бяха представени данни от други изследвания на прозодичния компонент на речта. Ако не е много сигурно дали такива са правени при деца с ДЦП и дизартрия, то сигурно е, че напоследък са правени при деца в норма във връзка с различни аспекти на езиковото развитие и специално на фонологичното осъзнаване. Тъй като изследваните от докторантката деца са в горна предучилищна възраст, много продуктивна би била проверката на взаимовръзката между двата фактора – прозодика и фонологично познание, както в диагностичен, така и в обучителен аспект.

2. При написването на труда са допуснати неточности в езиковия изказ, които на места оставят впечатление за празни фрази и словесни излишества. Препоръчвам на докторантката в по-нататъшната си научна работа да се придържа максимално към яснотата и простотата на научния изказ.

3. Необходимо е апробиране на методиката, използвана като инструмент за обучение в процеса на обучаващия експеримент, върху по-висок брой изследвани лица, за да бъде напълно доказана нейната ефикасност. Добре би било, също така, да се измерят и времевите параметри на ефикасността, особено при различните подсиндроми на ДЦП.

VI. АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ

Сравнението между дисертационния труд и автореферата показва, че авторефератът отговаря на изискванията и отразява адекватно съдържанието на труда. Чрез публикациите си докторантката е запознала заинтересованата общественост с иновациите, до които е достигнала. Препоръчвам разширяване на публикационната ѝ активност, за да станат приносите от

дисертацията широко достъпни не само за логопедите, а и за всички сродни специалисти.

VII. ЛИЧНИ ВПЕЧАТЛЕНИЯ

В процеса на обучението си като докторант и при разработването на дисертационния си труд Василики Хадзияникиду е показала много положителни качества: сериозно отношение към поставени задачи, стремеж към овладяване на научно-изследователската работа на високо равнище, комуникативност, мотивация за по-нататъшно израстване. Цялата ѝ професионална биография е свързана с логопедията, чието практикуване безспорно е допринесло за насочване към научно-изследователската работа като естествен момент в професионалното ѝ развитие.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Василики Хадзияникиду показва, че тя е овладяла методологията на научните изследвания и в бъдеще може сама да извършва и да ръководи такива изследвания. По всички изисквания относно форма, съдържание и приноси дисертацията ѝ отговаря на изискванията за научен труд за придобиване на образователно-научна степен „доктор”. На това основание убедено предлагам на уважаемото Специализирано научно жури тя да ѝ бъде присъдена.

09. 09. 2012 г.

гр. София

.....

/доц. дпн Ц. Ценова/